

Múzeumpedagógiai kurzus régészhallgatóknak

MAJDÁN MIRA

Janus Pannonius Múzeum, Régészeti Osztály, Közművelődési és Múzeumpedagógiai Osztály,
7621 Pécs, Káptalan utca 5. e-mail: majdan.mira@jpm.hu

Rezümé: For several years there has been an ongoing partnership between the Janus Pannonius Museum and the University of Pécs regarding the tuition of archaeology students. In the last few years emerged a demand to put a bigger emphasis on the introduction of the students to the practical aspects of museum-associated work. Following this idea, the Janus Pannonius Museum has become the centre of museum pedagogical practices for the archaeology students. The study aims to present the work done in the three years since this type of practice began, focusing not only on its benefits but the hardships also.

Kulcsszavak: egyetemi oktatás, múzeumpedagógia, régészet, gyakorlat, kihívások

Museum pedagogy course for archeologist undergraduates.

Summary: For several years there has been an ongoing partnership between the Janus Pannonius Museum and the University of Pécs regarding the tuition of archaeology students. In the last few years emerged a demand to put a bigger emphasis on the introduction of the students to the practical aspects of museum-associated work. Following this idea, the Janus Pannonius Museum has become the centre of museum pedagogical practices for the archaeology students. The study aims to present the work done in the three years since this type of practice began, focusing not only on its benefits but the hardships also.

Keywords: university education, museum pedagogy, archaeology, practice, challenges

Néhány éve már, hogy a PTE BTK Régészeti Tanszékén felmerült az igény, hogy a hallgatók gyakorlati képzésében nagyobb hangsúlyt kapjon a múzeumokban folyó munka megismertetése. Az egyetem természetes szövetségese ebben intézményünk, így a 2018/2019-es tanév tavaszi félévében elindult a múzeumpedagógiai gyakorlat oktatása, ami jó lehetőséget nyújt a hallgatóknak, hogy megismerkedjenek a tudományos ismeretterjesztés korszerű módszereivel. Tanulmányunkban beszámolunk az első hat félév kihívásairól, tapasztalatairól és a további lehetőségekről.

Kezdetek

A régészet az egyik legszínesebben bemutatható múzeumi tudományterület, amiről mégis talán a legkevesebbet tudja a nagyközönség. Ezért is elengedhetetlenül szükséges, hogy a múzeumpedagógia révén megszólítsuk a látogatókat. Rendkívül fontos, hogy minden majdani múzeumi, tudományos szakember valamilyen szintű jártasságot szerezzen ebben a feladatkörben, hiszen sosem tudhatják, hogy mikor lesz szükségük azokra az információkra és készségekre, melyeket itt megkapnak, megszereznek.

Múzeumpedagógusként és régészként is izgalmas új feladat elé állított ez az együttműködés – közérthető módon továbbadni a múzeumpedagógia módszertanát, méghozzá pedagógiai alapismeretekkel nem rendelkező hallgatók számára teljesen más megközelítést igényel. Mivel azonban lelkes híve vagyok a sokféle területen megfelelni képes, többféle feladattípussal megbirkózó szakemberek kinevelésének, ezért örömmel fogadtam a kihívást.

Az alapszakos régészhallgatók másodév tavaszi félévében érkeztek hozzám, először 2019-ben. Természetesnek tűnt, hogy egy múzeumi helyszínen, méghozzá a Városházai Kiállításunkhoz megépült nagyszerű, modern foglalkoztató-teremben, a „Padlás”-on kezdjük meg a közös munkát.

A leadott elméleti tananyagban igyekeztem a közgyűjteményekben folyó köznevelési, közművelődési, közösségépítő munka teljes spektrumát bemutatni, így nem csak hagyományos értelemben vett múzeumpedagógia¹, hanem a múzeumandragógia², a drámapedagógia³, az élő történelem⁴ stb. is terítékre került. Fontosnak tartom, hogy a hallgatók legalább alapszinten ismerjék meg ezeknek a módszertanát is.

A gyakorlat megszerzéséhez hozzájárult a törekvés, hogy minél több helyszínen és különböző keretek között mérjék föl a lehetőségeket. Ezért a bemutatott kiállítóhelyek között nem csak a Janus Pannonius Múzeum saját tárlatai és az azokban folyó múzeumpedagógiai munka szerepelt. A hallgatók a Pécsi Egyházmegye jóvoltából ellátogathattak a Püspöki Kincstárba is, hogy az ottani lehetőségekkel is megismerkedjenek, mely a gyűjtemény jellegeből fakadóan természetesen teljesen más, mint nálunk.

A megismert foglalkozás-típusok között volt „rendes” másfél órás múzeumpedagógiai foglalkozás, kitelepülő interaktív történelem-óra, ingyenes Múzeumi Kedd-alkalom, és végezetül a Múzeumok Éjszakája, mint tömegrendezvény.

1. ábra: Múzeumok Éjszakája 2019 – a kép jobb oldalán a tanszék hallgatói

¹FELBERMANN–SZIRAY 2020: 181.

²KOLTAI 2020: 215.

³KNAUSZ 2001: 99.

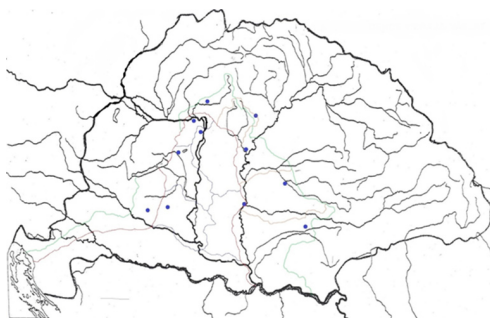
⁴KÁLDY 2010: 148.

Az élőben megtekintett, illetve aktív részvétellel segített foglalkozások mellett fontosnak tartottam, hogy a hallgatók a saját ötleteik megfogalmazására is lehetőséget kapjanak. Ezért a félév lezárásaként a hallgatók középiskolásoknak szóló foglalkozás-terveket készítettek, ahol a téma kötött volt, a módszer azonban nem. Ideális körülmények között sor kerülhetett volna a foglalkozások kipróbálására is, de ez szervezési nehézségek miatt nem valósulhatott meg.

Kijelölünk 2 csapatot (magyar védők – török támadók). Kiosztjuk nekik a haderőkártyákat, illetve a védőknek a várkapitány-kártyákat is. A haderőkártyákat mindkét csapat úgy osztja el a területeken, ahogy akarja. Pl.: A magyar védelem koncentrálnálhat egyszerre maximum 2 vár megvédésére, de szét is oszthatják a 11 megvédendő terület között. Ugyan ez igaz a török támadók haderőkártyáira is. A rivális felek nem láthatják, kinek, hol, mennyi hadereje van.

Csata: A felsorakozó támadó-védő egységek száma, illetve az adott vár esetleges bónusza határozza meg a csata kimenetelét. Mindkét fél számára a csata közben csak a csapatok elvonása lehetséges, a helyszínre csoportosítás nem (tehát ekkor már nem érkezhetsz erősítés).

A játék közben mindkét csapatnak mindössze kétszer van lehetősége arra, hogy egy területet kiválasztva megnézhesse, az ellenfélnek abban a pillanatban mekkora serege tartózkodik ott (külön értendő ebben az esetben a vár (térképen: kék pontok), és a várhoz tartozó terület).

2. ábra: Részlet egy múzeumpedagógiai foglalkozás-tervből, 2019

A múzeum és a tanszék közti munka bővülésével a 2019/2020 tanév tavaszi félévétől kezdődően a levelezős hallgatók tantervébe is bekerült a múzeumpedagógiai gyakorlat oktatása. Ez természetesen tömbösített formában lett volna célszerű megvalósítani, ám közbeszóltak a körülmények.

2020 tavaszán a COVID-19 járvány következményeként az oktatási intézmények online oktatásra álltak át. A múzeumpedagógia oktatásában nem csak a hallgatók online térbe kerülő órái miatt jelentett ez megváltozott helyzetet, hanem mert a gyakorlat „alanyai”, az óvodások, iskolások is hazakerültek és a múzeum kiállításai is bezártak.

Új kihívások

Mivel a 2020 tavaszi helyzetben élő foglalkozások megtartására és megtekintésére nem nyílt lehetőség, oktatóként kénytelen voltam online elérhető anyagokra, illetve a múzeum korábbi rendezvényeinek dokumentációjára támaszkodni. Szembe kellett néznem a problémával, hogy nagyon kevés, és nem megfelelő minőségű digitális segédanyag áll rendelkezésre, melyet a hallgatókkal megoszthatnék. Ez igen komoly problémát jelentett egy alapvetően gyakorlati tárgy oktatásánál, melyre azóta is keresem a megoldást.

Ettől függetlenül a megadott kritériumok alapján a levelezős és nappalis hallgatók egyaránt elkészítették a kért foglalkozásterveket, és véleményezték a kiadott digitális anyagokat, melyeket összegyűjtöttem különböző, online elérhető foglalkozásokról.

2. Helyszín: Tette Szathmáry-villa romok

Foglalkozás időtartama: 55 perc

Foglalkozás menete:

1. Séta a barlangtól a romokig (a résztvevők csomagjait szükség esetén addig a barlangban megőrizik/tárolják).

2. A rom rövid bemutatása: az épület története és a dervisek életének elbeszélése.

3. Létszámtól függően 4 vagy 5 fős társaságokba tömörülnek a diákok, majd a tanáruk által kiadott török költők által írt vers részleteket Ibrahim felolvassa, az adott csapatnak (akik elolvasták magyarul a pár soros részletet) pedig el kell mutogatnia, míg a többinek meg kell próbálni kitalálni miről szolt a részlet.

4. Miután megbeszélték az idézetek jelentését és azokat kontextusba helyezték, Ibrahim egy korabeli török viseletbe, tipikus török zenére, klasszikus dervis táncot add elő (SZEMÁ), amivel bemutatja hogyan akartak Istenükhöz közelebb kerülni akkoriban, valamint segít átszellemülni a diákoknak. Igény esetén és természetesen, ha az idő engedi egypár alaplépés megtanítása a diákoknak.

Foglalkozás zárása, elköszönés: Az elköszönésnél mindenki kap egy klasszikus török izvilágot tükröző tea filtert, ez szimbolizálja a törökök mesze földön híres vendégszeretetét, valamint így próbálják meg „tartóssá” tenni az élményt (és egykis reklámot adnak a szponzornak).

Megjegyzések: A vers idézetek főképpen a szeretetről szólnak vagy a magyarok „felszabeditásáról”.

A foglalkozásban való részvétel teljesen önkéntes.

Alkalmazott oktatási módszerek: Csoportos munka, zene-tánc, esetleg tánc tanulás, mutogatás, megbeszélés.

3. ábra: Múzeumpedagógiai foglalkozásterv részlete, 2020.

A 2020/2021 tanévvel a mesterszakos régészhallgatók tantervébe is beépült a múzeumpedagógiai gyakorlat oktatása. A mesterszakos hallgatók az első tanévük őszi félévében találkozhatnak ismét a múzeumpedagógiával. Ez szerencsés helyzet, hiszen itt már lehet építeni a korábbi tapasztalatokra, a korábbi tanulmányokra. Ekkora kiderül az is, hogy melyik hallgató milyen korszakra/témára specializálódik, amiben remélhetőleg már otthonosabban érzi magát leendő szakemberként. Egy-egy témakör mélyebb ismerete minden esetben segít a szakmailag megalapozott foglalkozások, ismeretterjesztő programok megtervezésében és lebonyolításában.

A specializációt a leadott tananyagban is igyekeztem megjeleníteni – a mesterszakos hallgatókkal a múzeumpedagógia „általános” célközönségein túllépve a hátrányos helyzetű célcsoportokkal történő munkába mélyedtünk bele. Szerencsére a félév kezdetén még volt lehetőség személyes találkozásokra a hallgatókkal, bár foglalkozások megtekintésére már nem kerülhetett sor, hiszen az iskolák nem szervezhettek programokat külső helyszíneken.

A 2020/2021 tanév II. félévében ismét a BA másodéves régészhallgatók, nappalisok és levelezősök számára egyaránt került terítékre a múzeumpedagógia. Sajnálatos módon, a járványügyi helyzet következtében ismét csak online keretek között volt szükséges valamiféle gyakorlatot szereznük.

A 2020 tavaszán és őszen tapasztaltakból kiindulva a nappalis hallgatók ekkor új feladatot kaptak a félév teljesítéséhez – online élményt kellett tervezniük. A koronavírus járvány első és második hulláma alatt számos közgyűjtemény igyekezett online tartalmakkal színesíteni kínálatukat, illetve egy kis kreativitást, élményt csempészni a karantén, a lezárások mindennapjaiba.

Az online tartalomszolgáltatás az akadálymentesítés szempontjából sem utolsó lehetőség, hiszen nagyon sokan vannak, akik különböző okokból, de nem tudják fizikailag meglátogatni a múzeumokat, kiállítóhelyeket. Bár véleményem szerint a virtuális „séták” és kiállítások sosem tudják pótolni a valódi, testközei élményt, mégis sok helyzetben jó alternatívát tudnak jelenteni.

Ezen a vonalon indítottam el tehát a nappalis hallgatókat, míg a BA levelezős hallgatók hagyományosabb jellegű, de hosszabb időtartamú, témanapokhoz való foglalkozásterveket készítettek el.

2021 őszén a múzeumpedagógiai gyakorlat tartásakor végre ismét lehetőség nyílt arra, hogy a nappalis mesterszakos hallgatók élőben látogathassanak el a kiállításainkba, és találkozhassanak a célcsoportokkal. Ez mindenki számára örömteli változás volt, hiszen

4. ábra: Gyerecsapat a Jakab-hegyi témanapon, felnőtt kísérőkkel, múzeumi munkatársakkal és egyetemi hallgatókkal, 2021

a személyes találkozások, beszélgetések sokkal élvezetesebbé teszik az együttműködést nem csak a hallgatók, de az oktatók és a gyerekek számára is. A gyakorlati tudás átadására, a lehetséges szituációk – akár jó, akár rossz helyzetek – átélésére az élőben zajló közös munka alkalmas igazán.

Ahogy a fentiekből kitűnik, az eltelt három évben sok kihívással kellett szembenézni a régészhallgatók múzeumpedagógiai gyakorlataival kapcsolatban. Az elmúlt évek tapasztalatai oktatóként rendkívül hasznosak voltak számomra. A hallgatókkal végzett közös munkát abszolút érdemesnek tartom a folytatásra, de az eddigi tapasztalatok alapján felmértem, hogy nekem is fejlődőm kell, és új utakat keresni, hogy hatékonyabban és élményszerűbben tudjam a gyakorlati tudást a hallgatóknak átadni – remélhetőleg ezzel további alapokat adva nekik ahhoz, hogy szakemberként remek munkát végezzenek. Az együttműködés folytatódik – reméljük, hogy kedvezőbb keretek között, járványoktól és lezárásoktól mentesen.

Irodalom

- FELBERMANN JUDIT – SZIRAY ZSÓFIA: Az interpretáció speciális módja: múzeumpedagógia. In: Modern múzeumi interpretáció. Múzeumi iránytű 23. Szerk.: BERECZKI I. – NÉPESSY N. Szentendre, 2020, 177–198.
- KÁLDY MÁRIA: Élő történelem vagy múzeumi színház? In: Tudás és gyakorlat. Múzeumpedagógiai módszerek – európai példák és hazai alkalmazások. Múzeumi iránytű 5. Szerk.: BERECZKI I. – SÁGHI I. Szentendre, 2010, 148–150.
- KNAUSZ IMRE: A tanítás mestersége. Budapest-Miskolc, 2001.
- KOLTAI ZSUZSA: Új trendek a múzeumandragógiában. In: Modern múzeumi interpretáció. Múzeumi iránytű 23. Szerk.: BERECZKI I. – NÉPESSY N. Szentendre, 2020, 211–224.